

Ū 1905.

Num. 5.

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

 Turinys: Lietuviai neapsileiskime, *L. D. P.*Ar bereikia mokėti „vikupą“? *Sp-as.*

Svarbus atsitikimai

III Revoliucijinis judėjimas Maskolijoje.

„Šventoji“ caro valdžia. (pabaiga).

Žinios: Iš Lietuvos. Iš Maskolijos. Iš Škotijos.

Nuo Red. ir Adm.: Į skaitytojus. Atsakymai.

Prekė 10 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

„Ūkininko“ pardavinėjimas.

Parsisiųždinamoji metų prekė:

Prūsiose (Vokietijoje) ir Austrijoje	. 2 marki.
Anglijoje	. 3 šilingai.
Amerikoje	. 75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) kuvertuose	. 3 rubliai.

Apgarsinimai priimami „Ūkininke“ po 15 kap. už paprastą eilutę arba jos vietą. —

Naujieji mūsų išleidimai.

Penkiolikai metų sukakus. Ruožai iš „Ūkininko“ gyvenimo.

Iš istorijos Lenkų sukilimų. Iš Napoleono gėdynės. Lenkų karalystė iš jos konstitucija. Krakosmetis (1830). Lenkmetis (1863) Muraviovo darbai.

Valdžiai spaudą leidus. Priežastis spaudos leidimo. Priežastis „Tėvynės Sargo“ mirimo. Susilpnėjimas demokratų. Mūsų spauda ir Lietuvos administracija. Naujieji Lietuvos laikraščiai.

„Šventoji“ caro valdžia. Kaip valdomos viešpatystės. Caro ir jo pamilijos tiesos. Caro valdžia — valdininkų valdžia. Ant ko pasiremia caro valdžia.

Lietuviai, neapsileiskime! Atsisaukimas Lietuvių Demokratų Partijos.

Lietuviai, pagerinkime mūsų mokyklas! Atsisaukimas.

Apie vidutines mokyklas. Lenkų balsai apie vaikų mokymą ir auginimą. Mūsų reikalavimai.

Ukrainiečių spauda Rusijoje . . . prirengta spaudai.

Kur dingsta mūsų mokesčiai . . . prirengta spaudai.

Policijos viešpatavimas . . . prirengta spaudai.

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Lietuviai, neapsileiskime!

Reikalaukime iš vyriausybės, kad atiduotų kas mums pridera. Pačioje Rusijoje ir jos valstybės pakraščiuose — Lenkų, Finų žemėje, Kaukaze — visur žmonės judėte juda, visi geruoja ir piktuojų reikalauja, kad būtų visiems leista žmoniškai gyventi. Tik lietuviai ramiai sėdi, tartum jiems geras, tartum juos nespaudžia joks vargas.

Peterburgo, Maskvos, Rygos ir kitų didžiųjų miestų darbininkai suskato reikalauti geresnės sau ateities. Išpradžių jie tikėjosi vien geruoju išgausią iš valdžios savo tiesas, bet apsiriko. Caras, kuriam jie norėjo pasiskųsti ant vyresnybės, neprileido jų nė prie savo rūmų, liepė karūmenei šaudyti juos, per vieną dieną buvo užinušta apie 5000 žmonių, o da daugiau sužeista! Dabar jau žino darbininkai, kad prašydami nieko nepasieks, susiprato kad tik kovodami ir išvieno eidami tegalės priversti valdžią duoti kas reikia. Todėl tarė sau teip: vyresnybė ne-

nori klausyti mūsų reikalavimų, šaudo mūsų škius, tai ir mes neklausysime jos, atsilygisime, kaip mokėsime — fabrikuose nebedirbsime, kaip reikiant, piniguočiams, kurie išvieno su valdžia eina, ir kitiems neleisime dirbti, tegul viskas sustoja — tegul valdžia ir piniguočiai pragaistį turės, žiūrėsime, katras katrą priveiksime; policija varys mus dirbtų, mus, ir mes nesnausime — duosime atgal, žudysime visus, kurie mūsų reikalus trukdo, kurie seka mūsų žingsnius ir ką suuodę praneša vyresnybei, o ši sodina mūsų škius kalėjimuosna ir tų juos kankina; netrukus kils sumišimas, ir pati vyriausybė ant vietos ims mums siuloti, ko mes reikalaujame. Kaip nutarė darbininkai, taip ir darė. Jau daugelyje vietų valdžia sumažino darbininkams dienos darbą ir algą pakėlė, reikia tikėtis, ilgainiui ir daugiau nusileis.

Bet ne vieniems darbininkams bloga: vyriausybė slėgia visus vargo žmones, ūkininkus ir kitus, ypačiai tuos, kurie nerusai ir ne stačiatikiai. Todėl visi nuskaustieji ir nekenčia jos, visi jie džiaugiasi, kad Japonai baigia mušti Rusų karūmenę, nes tokiu būdu silpnina valdžios galybę, kuri jau gerokai yra susilpnėjusi. Visos svetimosios Rusų valstybės tautos, kurios labai spaudžiamos, dabar įdriso ir subruzdė. Lenkai, Armėnai, Gruzai, Finai ir kiti pareikalavo, kad jų šalyje būtų išguldomas mokslas visose mokyklose prigimta kalba, kad jų kalba būtų įvesta visuose teismuose (sūduose), kad jų krašte būtų iš jų pačių vyresnybė, kad jiems būtų sugrąžinta žemė, kurią valdžia yra atėmusi, kad jie galėtų

laisvai rinkties, laisvai mokyties, laisvai apie visą-ką šnekėti, kad valdžia nepersekiotų jų tikėjimo ir taip toliau. Išpradžių ir jie, kaip tie darbininkai, mėgino gauti visa-tat geruoju, bet greitai išvydo, kad tai niekai: valdžia nė maž jų prašymų neklausė. Tada įnirtę svetimtaučiai pasakė: kaip mums valdžia, taip mes jai — trukdysime jos sumanymus visokiais būdais, nepildysime jos įsakymų, nemokėsime mokesčių, neduosime karūmenei žmonių — tegul mūsų šiek tiek geriau savo krašte nužudo, negu juos Mandžurijoje Japonai turėtų užmušti. — Jų vaikai, kurie mokėsi mokyklose, metė mokslą visi, kaip vienas, reikalaudami, kad jiems duotų geresnius mokytojus, kurie išguldinėtų jiems mokslą prigimta kalba. Valdžia priversta buvo uždaryti mokyklas, ir ėmė siuloti kai-kurias permainas. Taip-pat ir subruzdusiems ūkininkams vyriausybė ėmė siuntinėti savo valdininkus, kad šie priežadėtų šį-tą išpildyti. Tuo laiku, žinoma, neapsieina ir be kraujo praliejimo, tiečiaus ilgainiui valdžia turės nusileisti, jau ir dabar nusileidė, nes bijosi didelių sumišimų. Viršininkai su policija nori priversti sukilusius nurinti, bet šie nepasiduoda, nors ne vieną iš jų ir užmuša.

Metas, labai metas ir mums, lietuviai, sukrusti. Kiti reikalauja ir gaus, mes tylime ir nieko negausime. Juk mes nemažiau duodame valdžiai ir mokesčių ir žmonių, kaip kiti Rusų valdiniai, o už tai nieko iš jos neturime. Kiek mūsų žmonių, kiek pinigų šitas karas (vaina) jau yra prarijęs! Kiek mums iš to rūpesčio ir sielvarto! Ir vis be-reikalo! Žmonių pražudyta į pusę milijono,

pinigų į du milijardų, t. y. du tūkstančių milijonų rublių. Karui pasibaigus, reiks užmokėti Japonams kontribucijos ne mažiau, kaip du milijardų, reiks duoti žmonių papildymui praretusios karūmenės. Visa tat puls ant mūsų pečių. Valdžia jau nebeturi pinigų: iš mūsų išplėšė ką galėjo. Pasiskolino iš svetimų šalių ir iš savo valdinių piniguočių, prižadėjo mokėti jiems didelius procentus, ir mokės, žinoma, iš tos „kaznačėistvos“ arba išdo, kurį mes pavasarį ir rudenį mokesčiais pripildome, iš tos akėžės, kuri uždėta ant visų prekių (tavorų): cukraus, drobės, gelumbės, druskos, geležies, žodžiu sakant, ant viso, ką mes turime pirkties ir be ko negalime gyventi. Nesant akėžės visas prekes (tavorus) pirtumėmės kokius tris kartus pigiau. Antai, už cukraus svarą pas mus moka 16 arba net 17 kapeikų, o Anglijon mūsų vyriausybė gabena tą patį cukrų ir parduoda po 5 ir po 4 kapeikas svarą. Tę cukrumi kiaules peni, o pas mus kitas dėl akėžės negali nusipirkti jo ir žindomam vaikui arba ligoniui. Teip ir kitos prekės dėlei akėžės pas mus įbrangintos.

Atsiminkime, Rusų valstybė turės išlupti iš mūsų, tiesiais ir netiesiais mokesčiais minėtuosius 4 milijardus rublių skolos. Visoje valstybėje yra į 140 milijonų gyventojų, tai kiekvienam gyventojui pritenka tos skolos po 250 rublių, šeimynai iš 5 žmonių 1250 rublių. Graži suma! Paprastieji mokesčiai bus savo keliu lupami. Iškur mes tiek paimsime! Ne, mes tokios naštos pakelti negalime: ir be to valdžia mus nuvargino, istuštino mūsų šalį, kad jau ir pragyventi nebe-

galime, kas metai turime keliauti tūkstančiais Amerikon ir tų duonos ir laisvės jieskoties. Mūsų laisvė amžinai suvaržyta. Neva duotas, mums raštas, bet kasiš to: valdžia neleidžia teisybės rašyti, neduoda mums įsitaisyti tokių laikraščių, kurie skelbtų, kas mums daugiausiai rūpi, kas reikalingiausia. Žemė pirkties kaip ir uždrausta. Savo krašte negalime gauti valdžios vietų, tarnystės, kad ir sargo prie geležinkelio, arba raštininko valsčiuje. Mūsų kalba paniekinta. Ne vien gimnazijose, bet ir valsčiaus mokyklose, kurios mūsų pinigais pastatytos, neleidžia mums mokyties savo kalbos, savo lietuvių mokytojų turėti, spraudžia mums rusus mokytojus, kurie niekina mūsų kalbą, mūsų tikėjimą, mūsų kraštą prieš mūsų vaikus, nors Lietuvos duoną valgo. Mūsų vaikai, išėję didžiuosius mokslus, nė vienas negali užimti vyresnybės vietų savo krašte — jie priversti jieskoti vietos Sibire, Kaukaze ir kitur. Jie mums būtų labai reikalingi ir naudingesni už visus tuos ištvirtėlius rusus — viršininkus — žemskius, sūdžias ir kitus, jeigu jiems būtų leista užimti jų vietas. Žodžiu sakant, kur tik žvilgterėsime, visur išvysime prispaudimą. Mēs vien priedermes teturime, o tiesų jokių mums neduota. Anglijoje, Amerikoje ir kitur žmonėse yra fabrikai, dideli uždarbiai, žemė duoda daug pelno, kodėl Lietuvoje nė fabrikų nė uždarbių nėra, nė žemė nedera? Todėl, kad tų yra laisvė o pas mus žmonės uždaryti gardeliuose, kaip kokie gyvuliai, pas mus policijantos, pasivaduodamas kazoku, stovi prie tų gardelių ir sergsti, kad niekas nepasijudintų.

Susipraskime, pasirūpinkime savo ateitimi, nebėbūkime gyvulių vietoje, pasistengkime įtaisyti taip, kad vyriausybė mums būtų, mums tarnautų, o ne kad mes jai tarnautume, kad mes turėtume balsą, kaip tat visame pasaulyje yra, skelbiant vyriausybei karą, įstatymus išleidžiant mokesčius uždedant, pinigus apverčiant kokiems reikalams, kad mes galėtume pasakyti savo žodį, ar pritariame ar ne, ir kad tas mūsų žodis svertų ir galybę turėtų. Todėl, Lietuviai, darykime taip, kad ir Lietuvoje būtų Amerika, kad ir Lietuvoje galėtume gerai ir žmoniskai gyventi. Taigi, sekdami Lenkų, Gruzinių, Finų ir kitų tautų pavyzdį, reikalaukime:

- I.
 1. Kad kuo-greičiausiai būtų pabaigtas karas (vaina).
 2. Kad Lietuviai galėtų atitarnauti karūmenę Lietuvoje.
 3. Kad karūmenėje tarnavimo laikas būtų sutrumpintas.
- II.
 1. Kad nebereiktų mokėti išperkamujų mokesčių (vikupo) už žemę.
 2. Kad visiems Lietuviams vėl būtų leista, nesiklausus vyresnybės, pirkties žemės Lietuvoje kur norint ir kiek norint.
 3. Kad visi, kurie daugiau turi, ir didesnius mokesčius mokėtų: sakysime, kuris turi 20 dešimtinių žemės, tas moka po 50 kap. nuo dešimtinės, kuris turi 40 dešimtinių, tas už pirmąją 20 moka po 50 kap., už antrąją — po 75 kap. nuo dešimtinės, ir taip toliau.

4. Kad ir bajorai su miestelėnais lygiai su sodiečiais pildytų naturalines priedermes: kelius taisytų, kareivius (saldotus) vežiotų, ir teip toliau.
5. Kad vyriausybės bankai padėtų lietuviams pirkties žemę ir skolintų pinigų ūkio reikalams.
6. Kad būtų panaikinti visi įstatymai, kuriais vyriausybė teikiasi rusams žemes davinėti Lietuvoje, idant tokiu būdu rusintų mūsų kraštą.

- III.
1. Kad į valsčių priderėtų visi (kaip Suvalkų gubernijoje): ir sodiečiai ir bajorai, žodžiu sakant, visi gyventojai, kurie gyvena to valsčiaus apylinkėje.
 2. Kad valsčiui būtų duota didesnė laisvė, — ligi įvyks galutinės permainos:
 - a) kad valsčiaus išrinktasai viršaitis (starsina) nereikalautų valdžios patvirtinimo;
 - b) kad viršaičio darbus prižiūrėtų ne valdžia, bet tam tikra valstiečių taryba arba roda;
 - c) kad viršininkas nesikištų į valsčiaus reikalus: į magazynų sąpilą, į pinigus, ir teip toliau;
 - d) kad valsčiaus nutarimai nebūtų viršininko trukdomi;
 - e) kad valsčiaus prašymai, skundai ant vyresnybės, galėtų būti paduodami be viršininkotiesiai vyriausybei: carui, ministrams ir kitur;

- f) kad prasikaltusis viršaitis atsakytų ne prieš viršininką, bet prieš teisumą (sūdą), kaip kiekvienas prasikaltėlis.
 - 3. Kad valsčiaus raštininką patįs valstiečiai galėtų rinkties.
 - 4. Kad valsčius pats galėtų išduoti pasportus dykai tiems, kurie keliauja Amerikon ir kitur užsienin, žodžiu sakant, kad tiems keleiviams nereiktų imties iš gubernatoriaus (guberncko) pasporto.
- IV. Kad visur Lietuvoje būtų įvesta tokia laisvė rūpinties vietinių gyventojų reikalais, kaip yra Rusijoje (zemstvo): turėti savo mokyklas, savo ligonbučiai, savo šelpiamosios draugovės ir t. t.
- V. 1. Kad būtų panaikinti valsčiaus teismai (sūdai), o jų vietoj būtų renkami visos apygardės žmonių teisėjai (miravieji).
2. Kad nė žandarai, nė policija, nė vyresnybė, nė kitas kas nebegalėtų kalėjiman sodinti ir bausti žmogaus be teismo (sūdo).
3. Kad visi, kurie yra nubausti dėl tikėjimo, dėl rašto, dėl knygų skaitymo ir taip toliau, būtų paleisti.
- VI. 1. Kad visose valsčiaus mokyklose mokslas būtų išguldomas Lietuvių kalba.
2. Kad tose mokyklose būtų Lietuviai mokytojai.
3. Kad valsčiaus kanceliarijose būtų viskas lietuviškai surašoma.
4. Kad visuose teismuose (sūduose) būtų įvesta Lietuvių kalba.

5. Kad visose mokyklose lietuviškai būtų mokoma Lietuvių kalbos, istorijos ir geografijos.
6. Kad visi vyriausybės įsakymai ir pranešimai, naujųjų įstatymų apskelbimai būtų lietuviškai rašomi.
7. Kad visos sandoros ir sankalbos, pas notarijų užrašomos ir jo patvirtinamos, būtų galima ir lietuviškai rašyti.
8. Kad visos vyriausybės įstaigos (pačtas, išdas-kaznačestva, bankai, valdybos ir kitos) ir viršininkai (asesoriai, spraunikai, prokurorai ir kiti), su kuriais Lietuviams prisieina susisiekti, mokėtų ir turėtų lietuviškai kalbėti su lietuviais
9. Kad visur Lietuvoje-miestuose ir sodybose — ant stulpų, ant vyresnybės namų ir taip toliau, būtų lietuviški parašai.
10. Kad Lietuviai galėtų leisti laikraščius kokius jie nori ir kiek nori.

- VII.
1. Kad visos miesto ir cerkvinės mokyklos būtų panaikintos, o kad jų vietoje būtų įsteigtos gimnazijos ir tokios mokyklos, kurios rengtų gimnazijon.
 2. Kad būtų panaikintos visos valdžios uždėtos sunkenybės, norint Lietuviams stoti gimnazijon: didelis mokestis už mokslą, vietų nebuvimas, internatai (prievarta gyventi mokinių kazarmose, kur reikia dideli pinigai mokėti), paskirtas mokinio amžius, išpažinimas katalikų tikėjimo, ir taip toliau.

3. Kad Vilniuje, kaip tat seniau buvo, būtų įsteigtas universitėtas su Lietuvių kalbos, istorijos ir literatūros skyriumi.
4. Kad Lietuviams nebebūtų uždrausta namie vaikus mokyti, samdyties mokytojus, steigties mokyklas.
5. Kad Panevėžio mokytojų seminarijon ir Vilniaus mokytojų institutan, kur rengia vyriausybė Lietuviams mažųjų mokyklų (valsčiaus ir miesto) mokytojus, būtų priimami lietuviai mokiniai, kaip tat yra Suvalkų gub. Veiveriuose.

- VIII.
1. Kad visas bažnyčias, kurias vyriausybė yra atėmusi iš Lietuvių ir ar tai cerkvėmis ar kitu kuo pavertusi ar uždariusi, sugražintų jas vėl Lietuviams.
 2. Kad visus bažnyčių ir klioštorių turtus — žemę, namus — kuriuos valdžia yra atėmusi ir ar popams atidavusi ar išdui (kaznai) priskyrusi, atiduotų Lietuviams, kurie sunaudos jas mokykloms arba kitam geram visūmenės reikalui.
 3. Kad valdžia tikėjimo nebepersekiotų ir kunigų įvairiais įstatymais nebevaržytų.

- IX.
1. Kad Lietuviams būtų leista užimti savo krašte visas vyriausybės ir valdžios vietas: viršininkų, teisėjų (sūdžių), daktarų, mokytojų --- bankuose, krasoje (pašte) ir t. t.
 2. Kad visose vyriausybės įstaigose teip pat būtų leista Lietuviams užimti paprastasias vietas.

3. Žodžiu sakant, kad Lietuvoje būtų duota tokia Lietuviams laisvė, kokia Rusuose Rusams.

- X. 1. Kad visoje Rusų valstybėje būtų laisvė: žodžio, rašto, susirinkimų, tikėjimo, tautų.
2. Kad greičiau būtų sušauktas caro manifestu pažadėtasai Rusų valstybės atstovų (deputatų) susirinkimas išklausymui ir apsvarstymui visūmenės reikalų.
3. Kad ir Lietuvių atstovai tenai būtų, tiečiaus ne vyriausybės paskirti, o pačių Lietuvių išrinkti.
4. Kad Lietuviams tam tikslui būtų leista išsirinkti Vilniun seimą, kuris apsvarstęs Lietuvos reikalus ir išrinktų lietuvių atstovus Rusų susirinkiman.
5. Kad Rusijoje būtų įvesta konstitucija, tariant, kad vyriausybė būtų ne vien iš caro ir iš jo ministrų, bet ir žmonių parinktųjų atstovų (deputatų).
6. Kad Lietuvai būtų duota autonomija, tariant, kad vietoj general-gubernatoriaus būtų ant Lietuvos vyriausybė, pačių Lietuvių išrinkta.

Tik šitas tiesas įgiję, mes tegalėsime žmoniskai, laisvai gyventi Lietuvoje. Taigi per valsciaus susirinkimus, per didesnes žmonių sueigas svarstykime tuos ir kitus reikalavimus, nepildykime vyriausybės įsakymų, nemokėkime mokesčių, rinkliavų (mirsko zboro), neduokime žmonių karūmenei (vaiskan), neleiskime vaikų valsciaus mokyklosna, netaisykime kelių, neduokime vyriausybei nieko

iš mūsų nubausti. Senųjų viršininkų, valdžios tegul kaip ir nebuve. Išsirinkime savo viršininkus, kurie drauge su mumis eitų, išsirinkime valsčiuje patįs lietuvi raštininku ir rašykime visus nutarimus lietuviškai. Atstatykime visus tuos valsčiaus viršininkus, kurie nenorėtų klausyti mūsų nutarimų ir jų pildyti. Išsirinkime sau teisėjus (sūdžias) ir paveskime jiems perkratinėti savo bylas (provas). Senųjų viršininkų, zemskių, teisėjų tegul kaip ir nebuve. Vietoje uredninko ir asesoriaus išsirinkime savo žmones, kurie žiūrėtų tvarkos, kad niekas nevogtų, neplėstų, kurie paduotų į mūsų išrinktąjį teisman (sūdan) prasikaltusius, kurie rūpintųsi, kad niekas negaisintų mūsų sumanymų. Nuplėskime nuo valsčiaus, pačtos ir nuo visur rusiškus parašus ir vietoje jų uždėkime lietuviškus. Su Rusų valdžia ir policija lietuviškai tekalbėkime, nors kuris iš mūsų ir mokėtų rusiškai.

Be abejo jimo vietinė valdžia-zemskiai ir policija norės mus trukdyti ir visaip gązdys, bet nesibijokime, neklausykime jų. Jeigu viršininkai ir policija muštų mus, kankintų, nesiduokime, kirkime atgal, kad nekištų nosies, kur nereikia. Sodįs drąsesnius iš mūsų kalejimuosna, ginkime juos, neduokime. Vyriausybė lieps užtatai bausti mūsų šikius, atsikirskime. Tegul pajus, jogei ir mes mokame išmušti dantį, išlupti akį. Atsiminkime: mūsų trys milijonai su viršum, yra latviai kaimynai, Estai, Lenkai, Finai, Mažarusiai, Kaukaziečiai ir kiti, kuriuos valdžia teip-pat spaudžia, kurie yra jau sukilę. Tikrųjų Rusų nėra nė pusės Valstybės gyventojų, bet ir jų daugumas neužkenčia valdžios,

kuri juos slėgia. Taigi ir jų sodiečiai ir darbininkai yra prieš vyriausybę. Jau ir karūmenė, kuri ligšiolai buvo paklusni valdžiai, ima murmėti ant vyresnybės. Kiekvieną valandą gali sukilti visa Rusija ir pareikalauti laisvės. Tada jokia galybė nebesuturės sukilusios minios ir valdžia turės nusileisti. Jeigu iš mūsų pačių išsirastų išdavėjai-judošiai, bauskime juos kaip ir policiją, kuri atvažiavus sodžiun kratytų kurį iš mūsų arba norėtų jį suminti. Neatsidėkime vien ant mūsų intilgentų, kad jie už mus išprašys Lietuvai laisvės. Reikia, kad mes patys pareikalautume savo kraštui gerovės. Gerieji inteligentai gali mums tik kelią nurodyti ir patys mums sukrutus prie mūsų prisidėti. Tėčiaus bus ir tokių intilgentų (iš kunigų, dvarininkų), kurie trukdys mūsų darbus ir valdžios pusę laikys. Taigi drąsiai į darbą, Lietuviai! Dirbkime, ir Laimė mums padės.

Lietuvių Demokratų Partija.

Balandis, 1905 m.

Ar bereikia mokėti „vikupą“?

Didžiausieji tiesieji mūsų ūkininkų mokesčiai tai vyriausybei mokami išperkamieji už žemę mokesčiai, vadinamieji „vikupai“.

Kauno rėdybos ūkininkai kas met išmoka „vikupų“ apie pusantro milijono rublių. Kiek tai gerų daiktų už tuos pinigus galima būtų įsitaisyti! — kiek tai lietuviškų mokyklų galima būtų įsteigti už juos! kiek lietuviškų naudingų knygų išleisti! kiek vargdienių sušelpť, pavargėlių priglausti! O kur ir ant ko dabar tie pinigai eina? Kas tai sužinos! Patenka caro valdžiai ir susimaišo į vieną krūvą su visokiais kitokiais pinigais. Gal už tuos pinigus užlaiko kareivius — dykaduonius, caro valdžios paramą; gal caro giminei ant užlaikymo palocių

tenka, gal žandarams, kurie mūsų knygas gauda — ką ten suvoksi!

Prisižiūrėkim, kaip tie „vikupai“ atsirado.

Buvo kitą kart Lietuvėje daug žemės, o maž gyventojų, buvo galingų ponų būrys, kurs valdė žmones. Ponai gyveno sau rūmuose, o žmonės arė, sėjo ir piovė, visus darbus ponams nudirbdavo, o vieton užmokesnio rykščių ir bizūnų gaudavo. Pasakojo man apie tą gadynę vienas Kurtuvėnų dvaro ūkininkas, senukas, nuo kurio grapas buvo užsispyręs žemę atimti. „Kitą sykį, sako, čia meškos gulėjo miško laužuose; mano prosenolis atėjęs mišką nukirto, mešką užmušo ir toje vietoje triobą pasistatė. Jo vaikai, vaikų vaikai ir mės čia prakaitą liejome per visą savo amžių nieks nepadėjo mums vargti, tik dar į dvarą prie darbo varė. Dabar nori nuo manęs tą žemę atimti! Kur čia teisybė?“ Kada tam ūkininkui seniukui dvaro tarnas pranešė, kad jeigu jis geruoju nesikraustys, tai atvažiuosią viso dvaro vežimais ir jo naudą išvesią, jis atsakęs: „ne, nepaveš visos naudos! Kiek čia rykščių yra sudėta — tai ir visi jūsų arkliai nepaveš!“

Ar ūkininkai, kurie per amžių prakaitą liedami, patį savo ir pono žemę dirbdami, ponus savo darbu ir vargu maitindami, o tiek nuo jų paniekinimo ir rykščių priėmę — ar būtų nusidėję, jei už tą žemę, kuria leista jiems dabar naudoties, nė skatiko būtų niekam nemokėję?! Ar būtų nusidėję? . . .

Caras ir kai kurie mūsų ponai giriasi, kad tai iš savo geros širdies, didelės malonės paliosavę žmones nuo baudžios, ir už tai žmonės turį būt jiems amžinai dėkingi.

O kas mokesčius ant žmonių uždėjo? Ar ne caras su ponais? Jie sakė, kad tai dvarams turį būt užmokėta už tą žemę, kuri teko žmonėms; kad ta žemė ponams prigulėjusi. Žemė buvo paskaitytą labai brangiai, brangiau negu ji verta buvo. Teisybė Lietuvoje tai dar ne teip jau labai įbrangino, kaip pačioj Maskolijoje, — valdžia mat norėjo prisivilioti žmones per lenkmetį, o pabausti Lietuvos ponus, kam prie maišto prisidėjo. Valdžia priėmė ponų skolas anų laikų valdžios banke padarytas; tas skolas ant žmonių užrašė, užrašė visas tas skolas, nors dalį ponai jau buvo bankui išmokėję. Likusiąją dalį mokesčio už žemę valdžia išmokėjo ponams tam tikrais poperiais, kaip kokiais vekseliais, kuriuos galima visada visur parduoti: ir tų

popierių vekselių skolą valdžia ant žmonių užrašė. Paskui taip biauariai buvo vedami tų „vikupų“ reikalai, taip buvo supainiotos visos sąskaitos, kad patis finansų ministeriai negalėjo susekti, ar žmonės gerai užmoka skolą, ar ji mažinasi bent kiek, kiek dar liko, kada jau visa galės būti užmokėta. Ir vos ne vos 1893 m. tesustatė valdžia apyskaitą, o per 30 metų painiodama rokundus spaudė vargino žmones!

Kas gi ant galo pasirodė? Iš tos apyskaitos paaiškėjo, kad valdžia gavusi pinigų už pigesnę negu nuo žmonių ėmė procentą ir per tai pasipelnė kas met apie 20 milijonų rublių. Jau rodos per tiek pat reikėjo ir žmonėms numažinti „vikupus“; bet kur tau! Pražuvo tie pinigai caro valdžios nasruose. O juk ta pati valdžia prispiria bankus numažinti procentą skolininkams, jeigu pats bankas gauna pinigų už mažesnę procentą. Tai jau viena skriauda žmonėms padaryta. Antra skriauda pasirodė iš pat pradžių padaryta. Visas ponų skolas prirašiusi žmonėms, valdžia pelnė apie 400 milijonų rublių, nes tie pinigai jau ponų buvo įmokėti.

Be to dar ir kiteip nuskriaudė žmones. Užlaikymui visokių činauninkų „vikupų“ reikalams valdžia paliepė imti nuo žmonių po pusę procento daugiau; apyskaita parodė, kad vos tik dvidešimta dalis tų pinigų tebuvo išleidžiama činauninkų užlaikymui, likusieji pinigai smuko į caro valdžios gerklę. Dar pusę procento paliepta buvo imti nuo žmonių į atsargos kapitalą; tas kapitalas buvo skiriamas nepaprastiems išleidimams, bet tokių išleidimų neatsirado ir tie pinigai turėjo eiti ant sumažinimo „vikupų“: to reikalavo gryna teisybė ir tam tikri įstatymai. Į tą atsargos kapitalą susirinko daug milijonų rublių.

Tų milijonų jau nebėr! Žuvo jie visur, nieko gero žmonėms už juos nepadaryta; tarp kitko iš tų pinigų išmokėjo valdžia kunigaikščio Vitgenšteino skolas.

Tada tai 1893 m. pasirodė, kad žmonės jau išmokėjo visą „vikupų“ skolą. Taigi jau daugiau, kaip 10 metų, žmonės bereikalingai moka „vikupą.“

Žmonės moka dėlto, kad nesupranta visų valdžios darbų, o valdžia panašius savo šelmiškus darbus slepia nuo žmonių. Ji skelbia plačiai tik apie savo neva malones; o apie tai, kad permainė vekselius ir per tai susimažino procentai — tai ji tyli ir lupa nuo žmonių po senovei.

Reikėtų dabar pareikalauti nuo valdžios, kad ji sugrąžintų kas permokėta; o jei tuoju dar sunku būtų išreikalauti sugrąžinimo permokėtųjų pinigų, tai būtinai reikia visiems iš vieno užsispirti ir nebemokėti „vikupų“. Visur ir visiems sakykit, kad „vikupų“ skola jūsų jau seniai išmokėta. Valščiuose per susirinkimus rašykite prigovorą, kad jūs jau išmokėjot „vikupą“, kad nebegalite ir nebenorite mokėti. *Sp-as.*

Svarbų atsitikimai.

III. Revoliucijinis judėjimas Rnsijoje.

(tęsimas)

Aleks. II. nusprendė nelaukti ilgiau ir 1861 m. 19. d. vasario (3 d. kovo) išleido manifestą apie atliuosavimą žmonių nuo baudžiavos. Nė caras, nė valdžia nenupirko žmogui žemę nuo dvarponių, tiksliai paėmė ant savęs išpirkimo tarpininkystę, suteikė dvarponiams gvaranciją, kad pinigai bus jiems užmokėti, įteikė jiems tam tikras popieras, vadinamas *obligacijomis**), kurias, kaip ir popierinius pinigus, viešpatystės bankas žadėjo reikale priimti kaip tikruosius pinigus — auksą arba sidabrą. Obligacijos tuo skyrėsi nuo kreditinių popierių, kad nuo dienos jų išdavimo buvo mokamos dvarponiams palūkanos. Visą išpirkimo našta, drauge su prizadėtomis dvarponiams palūkanomis, valdžia užkrovė ant tų, kurie yra gavę žemę nuo dvarponių. Taigi visas išpirkimo aktas įvyko tokiu būdu, kad valdžia tapo dvarponių skolininku, o ūkininkai — valdžios skolininku. Pirmą išpirkimo ūkininkų valdoma žemė prigulėjo prie dvarponių ir už ją reikėjo mokėti dvarponiams samdą ne pinigais, bet savo rankų darbu, o po išpirkimo žemė perėjo į rankas valdžios, kuri už valdymą žemės liepė sau mokėti ne rankų darbu, bet pinigais. Tokiu būdu ištikrųjų baudžiava netapo išnaikinta, tiksliai persimainė žmonių ponai ir būdas baudžiavos atlikimo**).

*) tos popierios tai ne kas kita kaip skolraščiai, arba „oblikai“, kuriuos paprastai išduoda skolininkai savo kreditoriams.

**) Kokios įvyko atmainos po atliuosavimo žmonių nuo baudžiavos, aprašyta knygutėj „Ar yra dabar baudžiava?“

Lietuviai, pagerinkime mūsų mokyklas!

Siandien Lietuvos mokyklose viešpatauja svetima rusiška kalba. Tai yra didelė neteisybė ir skriauda Lietuviams. Jau visos Rusijos tautos: Lenkai, Mažrusiai, Finai, Latviai, Armėnai, Žydai ir kiti pareikalavo, kad mokyklose būtų išguldomi visi dalykai vietinėje kalboje. Lietuviai, neatsilikime nuo kitų, dareikalaukime, kad mūsų šalies visose mokyklose, kaip pradėtinėse, taip ir gimnazijose, būtų visi dalykai išguldomi lietuviškai.

Mokyklose mūsų šiandien perdėm viešpatauja svetimtaučiai-Rusai. Jie nesupranta ir nenori suprasti mūsų reikalų, negerai pertai mokina mūsų vaikus: jiems daugiau rūpi paversti mūsų vaikus į maskolius ir stačiatikius, negi dorai išmokinti. Pareikalaukime, kad mūsų Lietuvos mokyklose mokintojais būtų mūsų žmonės Lietuviai.

Mokyklose mūsų priviso labai daug blogų mokintojų. Reikalinga, kad mes patys galėtume prižiūrėti savo mokyklas ir reikale atstatyt negerus mokintojus. Todėl pareikalaukime, kad mums ieista būtų išsirinkt tam tikrą mokyklų Rodą arba Tarybą.

Siandien be valdžios daleidimo nevalia yra nė vienos mokyklėlės įtaisyti, uždrausta yra net namie daraktoriams vaikus ant lementorių mokinti. Tai yra baisus prispaudimas. Pareikalaukime, kad mokinti vaikus ir įtaisyti mokyklas galėtų visi, kastik nori ir gali.

Mokyklos mūsų netik blogos, bet ir jų yra labai mažai, daugelis vaikų visai neįtelpa į mokyklas, ypač į gimnazijas. Pareikalaukime, kad valdžia pristatytų mums tiek mokyklų, kiek tik reik, kad visi vaikai galėtų rasti jose vietą.

Eikite visi valsčiai išvien ir pamatysite, kad valdžia ant galo pagalios turės išpildyt jūsų teisingus reikalavimus. Reikalaukite drąsiai, be baimės, be perstojo ir pamatysite, kaip laimėsite tą dalyką. Atsiminkime, kad tokiu būdu jau išreikalavome nuo valdžios savo lietuvišką spaudą.

Taigi reikalaukime:

1. kad mūsų mokyklose būtų išguldomi visi dalykai lietuviškai;
2. kad mūsų mokyklose mokintojais būtų ne Rusai, bet Lietuviai;
3. kad mes patys galėtume prižiūrėti mokyklas ir atstatyt nuo vietos negerus mokintojus;
4. kad mokint vaikus ir įtaisyti mokyklas galėtų visi Lietuviai, be valdžios leidimo;
5. kad valdžia įtaisytų užtektinai mokyklų.

Balandžio 15. d. 1905 m.

?

„Ūkininko“ Redakcija.

Daugeliui, ypač seniems ūkininkams, atliuosavimas žmonių nuo baudžiovos išrodo kaip kokia Aleksandros II malonė ir labdarystė. Bet kas čia per labdarystė, jei reikia už ją pinigais mokėti?! Čia ne labdarystė, bet galdynės reikalas, išpildymas žmonių valios, išgelbėjimas dvarponių ir pačios valdžios nuo prapulties... Ištikrųjų jau pats išpirkimas buvo neteisingas, nes senų senovėjų žemė prigulėjo visiems žmonėms, tik per neteisybę tapo jiems atimta, ir ta neteisybė tapo įstatymuos „tiesa“ pavadinta, o žemė ir žmonės tapo pavesti ponams, jų valiai, jų teismams. Ant tokios jau „tiesos“ yra paremtas valdymas užgrėbtųjų žemių, kurias šios galdynės viešpatystės laiko už savo žemę, o su žmonėmis apseina taip, kaip senovėjų ponai apseidavo su baudžiauninkais...

Drauge su atliuosavimu žmonių nuo baudžiovos turėjo įvykti ir nauja viešojo gyvenimo tvarka: tapo įvesti nauji teismai, suteikta tūla laisvė valdymos (autonomija) valščiams, pavietams, gubernijoms, universitetams, pripažinta tiesa mokymo vaikų prigimta kalba ir t.t.

Viena iš svarbių to laiko reformų tai buvo ikūrimas grynai rusiškose gubernijose gyventojų pasiuntinių susirinkimų, arba „zemstvų“, kurioms buvo valdžios pavesta rūpintis vietiniais gyventojų reikalais (1864). „Zemstvų“ įtaisyimas panieši į Speranskio užmanytuosius seimus, tik trūksta valščiaus ir viešpatystės seimų. Pasiuntiniai yra renkami pirma į pavieta „zemstvą“, o pavieta išrinktieji pasiuntiniai renka iš savo tarpo pasiuntinius į gubernijos „zemstvą“. Rinkėjais gali būti valda nejudinamąji turta, kunigai ir valdininkai ir dalinasi į 3 skyrius: prie pirmojo prigul dvarininkai, prie antrojo — visi kiti, išskyrus ūkininkus, prie trečiojo — ūkininkai. Rinkimai atliekami ne sąmišiu, ne visuotinu būdu, bet skyriais, t. y. kiekvienas skyrius renka pasiuntinius nuo savęs. Ūkininkų pasiuntinių išrinkimas pareina taipgi ir nuo gubernatoriaus, kuris išrinktąjį pasiuntinį gali ir ne užtvirtinti. Įtaisyimas „zemstvų“ daugeliui išrodė dideliu daiktu: jiems rodės, kad nuo „zemstvų“ iki konstitucijos esąs tik viens žingsnis, kad trukstą tik suvienijimo gubernijos „zemstvų“ į vieną visuotiną seimą ir Speranskio užmanymas būsiąs įkūnytas.

Bet ne visus pakakino ta reforma: viena nebuvo visuotino seimo, o antra, aiškiai puolė į akį paniekinimas ūkininkų pasiuntinių, kurių priėmimas į pavietų zemstą parėjo nuo geros gubernatorių valios; be to nebuvo nė laisvės atvirai rašyti apie šalies reikalus, nė atvirai kalbėti, nė perkratinėti valdininkų apsėjimo, nė pagaliaus negalėjo jokio užmanymo įkūnyti be pritarimo valdžios. Prie tokių sąlygų, žinoma, neturėtų vertybės nė viešpatystės seimas, nes dagi geriausi jo užmanymai galėtų būt valdžios trukdomi. Neužilgo gyvenimas parodė, kad esant neapribotai valdžiai negalima yra laisvė valdymos (autonomija). „Zemstvoms“ pradėjus rūpintis savais reikalais atsirado daug kliūčių laisvam darbui tai iš pusės esančių įstatymų, tai iš pusės administracijos. „Zemstvos“ ėmė reikalaut platesnių tiesų, bet tų tiesų valdžia joms nedavė. Nesusipratimai tarp „zemstų“ ir valdžios augo. Atgailinių laikraščiai ėmė šaukt, kad „zemstva“ esanti pavojinga valdžiai istaiga, priešinga carystės dvasiai, kad tai esanti „viešpatystė viešpatystėje“, kad reiktų ji išnaikyt arba bent suvaržyti. Jei būtų buvus laisvė spaudos, tai kiti laikraščiai būtų galėję nė tik atremti neteisingus užpuolimus ir dagi išaiškinti tikrąją vertybę „zemstų“ istaigos. Bet valia buvo rašyt tik valdžios tarnams. Valdžia kas syk daugiau ėmė varžyti „zemstų“ laisvę, taip kad galų gale „zemstų“ pasiuntiniai virto paprastais valdininkais — caro tarnais.

Su kitomis reformomis atsitiko taip, kaip ir su „zemstvomis“.

Teisybės jieškojimas buvo pradžioj palengvintas, bylų nagrinėjimas buvo vedamas viešai, ir laikraštija galėjo apie bylas rašyti, teistojai, nors buvo valdžios skiriami, bet galėjo būt atstatyti nuo vietos tik teismui nusprendus. Maskolijoje buvo įvesti prisaikintųjų teismai, valščių teistojai buvo renkami gyventojų. Bet netrukus teismai toki pasirodė valdžiai neparankūs, viešas perkratinėjimas darbų valdžios priešininkų, vad. „politiškųjų prasikaltėlių“, galėjo praplatinti politiškųjų prasikaltėlių mokslą, todėl „politiškuosius“ liepta teisti prie uždarytų durų, o vėliaus teismas politiškųjų tapo pavestas veik vienai administracijai.

Kad teistojai neužmirštų ginti valdininkų tiesas, padaryta taip, kad vieton teistojų tapo įvesti „teistojų vietininkai“, kuriuos valdžia galėjo atstatyti. Galų gale ir teistojai tapo tokiais jau valdininkais kaip ir kiti, kuriems pavesta yra daboti ir ginti caro valdžios tiesas ir privilegijas. Tose gubernijose, kame nėra „zemstų“ leista žmonėms rinktis vaitus (staršinas) ir raštininkus, bet į tą dalyką vis daugiau ėmė kištis valdininkai, savindamos tiesą užtvirtinimo išrinktųjų ir tokiu būdu naikindami valščių savarankybę. Ne rusiškose gubernijose, išskyrus Finlandiją, imta platinti rusiškąją kalbą, stačiatikystę; mokyklos pavirto į rusinimo įrankį, daigi tikėjimą imta išguldinėti katalikams rusiškąją kalbą, katalikų apgyventose vietose imta statyt cerkves, cerkvines mokyklas, valdininkų, teistojų ir mokintojų vietas valdžia pavedė rusams, spirdama tokiu būdu vietinius apšviestus žmones apleisti savo kraštą ir jieskotis duonos kitur. Tos „liberališkos“ reformos, prasidėjusios 1864 m., pabaigoj septintų dešimtų metų jau spėjo prablaivinti daugelį lengvatikių ir svajotojų: pasirodė, kad negalima yra žmonių savarkybė šale valdininkų saualės, kad tos visos „liberališkos“ reformos tai vien tušti žodžiai, kad reikalingas yra susiaurinimas valdžios saualės, kad atliuosavimas žmonių nuo ponų turis būti drauge ir atliuosavimu žmonių nuo valdininkų valdžios, kad reikalinga esą duoti žmonėms daugiau žemės ir t. t. Priešingos valdžiai pažiūros atrazdavo daug pasekėjų. Didžiausiais naujo mokslo apaštalais buvo studentai, kurie būriais ėjo į sodžius platint apšvietimą, aiškint žmonių reikalus, valdininkų nedorybes. . . Valdžia atkakliai persekiojo savo priešininkus, suėmus vienus apkaldavo, kitus siuntė į Sibėrą, trečius nužudydavo. Matydama toki valdžios apsėjimą, kankinimą ir žudymą brangių savo draugų, jaunuomenė nematė kitos išeigos, kaip tik tvertis už to ginklo, kurį vartojo valdžia: ji nusprendė už kankinimą atsimokėti valdininkų kankinimu, už žudymą — žudymu.*) Įsikūrė tam tikra slapta draugystė, kuri pavadino save „Tautos Valia“. Skaitlius jos sąnarių

*) tokis kovos būdas yra vadinamas terorizmu, o patis kovotojai — teroristais.

smarkiai augo. Ta draugystė buvo išsišakojus po visą Rusiją, ir prie jos prigulėjo ne tik jaunuomenė, bet ir šiaip inteligentai, dagi valdininkai ir apicieriai. Kas turėjo būt nužudytas, sprendė draugystė, o puolus tokiam sprendimui ant kieno nors galvos, išpildymas slaptojo teismo sprendimo pereidavo į rankas vadinamojo „Išpildomojo Komiteto.“ Pabaigoj septintų dešimtų metų tapo nužudyti keli daugiausia isikypę žandarai, be to buvo bandyta nužudyti patį carą, bet nepasisekė. Nežiūrint ant tūlų nepasisėkimų ir suėmimų spėkos valdžios priešininkų nesumažėjo, bet sustiprėjo. 1881 m. 1 d. kovo tapo įkūnytas didžiausias draugystės užmanymas — tapo užmuštas pats caras Aleksandra II. (bus daugiau)

„Šventoji“ caro valdžia jos organizacija ir tiesos.

(Pabaiga).

Iš visų ministerijų įdomiausia yra Vidaus Dalykų ministerija, prie kurios teip-gi prigul policija, kalėjimai, spaudos dalykai, pačtas ir telegrafas, reikalai svetimų tikėjimų, reikalai žmonių sveikatos. Prie departamento policijos prigul reikalai apie perspėjimą piktadarysčių, apie sulaikymą piktadarių, apie valdžios priešininkus arba t. v. „politiškus“, apie apgynimą įvestos tvarkos, apie policijos tarnus ir tt. Prie policijos prigul teip-gi žandarai, kurie atvirai ir slapčia šnipinėja, ar nesidaro kas priešingo valdžiai ir jos įvestai tvarkai. Vidaus Dalykų ministeris yra teip-gi užveizdėtoju Žandarų korpuso ir skaitosi anų Viršininku arba šefu.

Reikaluose tvirto ir naudingo valdymo (įvykinimo įstatymų) ministriai, senatoriai ir kiti didesnieji valdininkai turi tiesą išleisti savo paliepimus, cirkuliarus ir instrukcijas. Tokius administracijos paliepimus tik tuomet galima yra ne pildyt, jeigu jie prieštarauja viešpatystės įstatymams.*) Svarbiuose atsitikimuose, nuo kurių valdžia gali turėti pragaištį, ministeriams daleista yra vartoti visokius jų valdžioje esančius įrankius, ne

*) Ukaz Rząd. Senatu z 25/VII. 1879 r. (Zbiór Postanowień 524, 1879 r.)

laukiant caro daleidimo (art. 158, 210). Sita tiesa ypatingai priguli Vidaus Dalykų ministeriui, kuris turi rūpintis apie santaiką ir tvarką viešpatystės viduje (314, 315).

Iš viso matyt, kad po caro didžiausią valdžią turi užveizdėtojas ŠŠ. Sinodo ir 9 ministeriai, kurie ne tik yra užžiurėtojai savo ministerijų, bet yra teip-gi sąnariais Viešpatystės Tarybos ir Senato. Nuo užveizdėtojaus Sinodo ir ministerių daugiausiai prigul dvasia įstatymų ir jų pildymas. Kadangi nuo ministerių prigul teip-gi ir apgynimas tiesų ir privilegijų caro ir jo familijos, per tai caras duoda valią ministeriams naudotis teip-gi iš didelių tiesų. Ministeriai ne tik ką gauna dideles algas, bet jie turi da neapribotą valią valdyti viešpatystę teip, kaip jiems patinka. Ministeriai prigul tik nuo vieno caro ir kitų suvis neprivalo bijotis. Atsitikus skundams ant ministerių caras visuomet stengiasi užstoti ir apginti savo ištikimuosius, nės jie yra ne tik jo pagalbininkais bet ir apgynėjais.

Bet viešpatystei valdyti neužtenka carui vienų ministerių ir kitų pagalbininkų, kurie gyvena vienoj vietoj (sostapilyj), toli nuo visų viešpatystės kampų. Reikalingi yra valdžiai da tarpininkai, kurie, apsigyvenę visuose viešpatystės kampuose, lengviau gali įgyvendinti įstatymus tarpe gyventojų, geru ar piktu būdu (renkant mokesčius, kareivius, darant sūdą, gaudant valdžios priešininkus ir tt.) Tokiais tarpininkais yra sūdžios ir valdininkai (administratoriai): viršininkai šalių arba general-gubernatoriai, viršininkai gubernijų arba gubernatoriai ir viršininkai pavietų (ispravnikai).

Valdžios tarpininkai dalyke valdymo yra pagalbininkais ministerių ir drauge su ministeriais gina esančią tvarką, iš kurios didžiausią naudą turi caras su savo familija ir caro pagalbininkai. Už tokį tarnavimą valdžios reikalams valdžios tarpininkai įgiję yra teip-gi dideles ir neapribotas tiesas dalykuose šalies valdymo. General-gubernatoriai ir gubernatoriai yra netik administratoriais, bet, kaip ir ministeriai, turi da tūlas tiesas sūdžių ir tiesdavėjų: jie turi tiesą savo valia, be sūdo, suimti ir išsiųsti iš savo krašto „negerus“ gyventojus, uždrausti išleisti nusikaltusį laikraštį, suslėgti maištą ir žmonių pasipriešinimą priešais valdžią, paskirti pabaudas už prilaikymą ginklo ir parako be valdžios leidimo, už nusikaltimus esančių po policijos prižiūra ir kunigų, kurie nelaiko mišių už carą per „karališkas

dienas“, susivažiuoja be valdžios leidimo, platina katalikystę ir tt.¹⁾ Kaipo tiesdavėjai general-gubernatoriai ir gubernatoriai reikaluose valdymo jų krašto gali būt pakviesti į Viešpatystės Tarybą, be to jie, kaip ir ministrai, gali išleisti savo cirkuliarus, paliepimus ir paaiškinimus, bet tik tokius, kurie neprieštarauja esančiai tvarkai ir įstatymams, ypatingai jie privalo rūpintis apie tai, kad nebūtų peržengti įstatymai, kad būtų užlaikyta tvarka ir ramumas tarpe gyventojų (policijos priedermės).

Pildytojais gubernatorių valdžios ir gubernatorių pagalbininkais yra pavietų viršininkai, kurie yra gubernatoriaus p rinkti ir užtvirtinti ant vietos Vidaus Dalykų ministerio. Pavietų viršininkai yra igiję teip-gi dalį gubernatoriaus valdžios ir, kaip ir kiti valdininkai, suvis nepriklauso nuo žmonių, bet tik nuo vyresnėsės savo valdžios. Kaipo valdžios tarnai pavietų viršininkai, teip-gi naudojasi plačiomis tiesomis ir visu-pirma turi žiurėti valdžios naudos.

Savo valdžią įvykina pavieto viršininkas per vaitus (staršinas) ir šaltyšius (starostas), kurie jau galutinai išpildo valdžios norus ir paliepimus. Tokiu tai būdu „augščiausioji caro valdžia“ nusi-leidžia ant viešpatystės gyventojų.

Bet dalyke įgyvendinimo įstatymų neužtenka vienų administratorių. Apie įgyvendinimą įstatymų rūpinasi teip-gi sūdžios, kurie, pasiremdami ant įstatymų, sūdią kaltininkus, paskiria pabaudas, „areštus“, „poseleniją“, Siberiją ir tt. Valdžios prieš-ininkai, arba t. v. „politiškieji prasikaltėliai“ tankiausiai nebūna paduoti į sūdą, nės sūdas ne visuomet galėtų atrasti juose kaltę; dėlto apkaltina ir apsūdią juos administracijos valdžia.

Kaip administratoriai, teip ir teistojai pilnai priklauso nuo augštesnėsės savo valdžios. Norint valsčiuose žmonės turi tiesą rinkti valsčių teistojus ir vaitus (staršinas), bet valdžia visuomet gali paniekinti tą žmonių tiesą ir neužtvirtinti ant vietos žmonių išrinktąjį arba užtvirtinus jį gali greit numesti nuo vietos, žmonių nesiklausus. Skundžiant valdžios tarną ne galima paduoti skundo teisman, bet tik pačiai valdžiai, kuri tą tarną yra paskyrus ant vietos. Valdžia nenorėdama pasirodyt prieš svieta kalta ir nenorėdami duoti išivyrauti skundikams, stengiasi paslėpti kaltes savo tarnų arba paskiria mažiausius nubaudimus.

1) Zbiór postanowień Rządu 1876 r. 920 i 1025.

Teismas tik tuomet priima bylą priešais valdžios tarną, kada aiškiai matyt, kad valdžios tarnas yra dikčiai nusikaltęs prieš carą, jo pagalbininkus, kada yra pažeidęs valdžios reikalus, prisisavinęs jos turtą (vagysta, paleidimas liosininkų ir tt.), bet ir tuomet pati valdžia pradeda perkrauti paduotus jai skundus ir tankiai jai pasiseka paslėpti teisybę. Priklausydami pilnai nuo savo viršininkų valdžios tarnai neprivalo, žinoma, žiurėti žmonių naudos ir rūpintis jų reikalais.

Kadangi valdžios reikalavimai tankiausiai nesutinka su žmonių reikalais, tai, žinoma, daug įstatymų valdžia gali įkūnyti tik per prievartą. Dėlto reikaluose tvirto valdymo reikalaujamas yra nuo žmonių didelis paklusnumas ir nusizėminimas priešais įstatytąją valdžią. Kad valdžios tarnai galėtų atlikti savo darbą prigulinčiai, caras suteikė jiems nuo savęs dalį savo šventenybės. Viską, ką tik daro valdžios tarnas, daro jis vardan caro. O kad caro valdžia yra „šventa ir neapribota“, tai ir caro tarnas naudojasi tokiomis pat tiesomis.¹⁾ Nuskriausti valdžios tarną, tai beveik vis vien, ką nuskriausti patį carą. Už pasipriešinimą valdžios tarnui, kuris pildo savo tarnystą yra paskirti dideli nubaudimai. Neklausyti kokio nors valdžios tarno gali išdrįsti tik tie, ką gerai žino, kad apsėjimas to valdžios tarno nesutinka su įstatymais.

Turėdami tokias plačias tiesas visi valdžios tarnai darosi žmonių ponais, spaudžia ir persekioja juos visokiu būdu. Valdininkų sauvalė slėgia žmones, kaipo sunkus akmuo ir neduoda jiems rūpintis savo reikalais. Ypatingai persekiojami yra gyventojai svetimų tautų ir svetimų tikėjimų. Dalykuose svetimų tautų ir svetimų tikėjimų valdžia nelaiko už reikalą, nė taikytis prie pamatinių įstatymų, nė pildyti tokius įstatymus, kurie gali atnešti naudą svetimoms tautoms. Kad ir pamatiniuose įstatymuose yra prižadėta gyventojams laisvė tikėjimo, bet tai netrukdo valdžią išleisti paliepimus atvirai ir slapčia apie persekiojimą katalikystės, apie uždraudimą platinti jos mokslą,²⁾ atlikti apeigas, statyti bažnyčias, kryžius ir tt. Prie tokių paliepimų prigulėjo teip-gi uždraudimas lietuviškos spaudos, užgynimas vartoti vietinę kalbą teismuose ir valdybose (admini-

¹⁾ Kaip ženklai „šventos ir neapribotos“ valdžios yra vartojami caro portretai, stovylos, areliai, skarda, retėžiai ir tt.

²⁾ Zbiór Praw t. XI, 1 art. 4.

stracijoje), atstumimas katalikų nuo tiesos užimti valdininkų vietas, viliojimas maskolių į mūs kraštą ir tt.

Norint suprasti, kokia yra valdžios sauvalė, geriausia yra atsiminti persekiojimą Kražiečių. Už praliejimą kraujo Kražiuose nereikia mesti kaltę vieninteliai ant buvusio Kauno gubernatoriaus Klingenbergo. Jeigu Klingenbergas užpuolė ant nekaltų Kražiečių su ginkluotais kazokais, tai jis tik pildė valią savo vyriausybės, kuri „svarbiuose atsitikimuose“ nesigaili žmonių gyvasties, nė nekalto jų kraujo.

Paašškinti būdą Maskolių valdymo gali da viens taktas, kuris atsitiko 1895 m. Jaroslavo gubernijoje. Darbininkai Karzinkino fabriko nuskriausti fabrikanto, pametė darbą ir reikalavo, nuo fabrikanto teisybės. Išgirdęs apie tai gubernatorius Friede išsiuntė priešais darbininkus kareivius Fenagoriško pulko. Kada darbininkai nepaklausė kariūmenės, tuomet liepta buvo juos mušt, bet kada ir tai negelbėjo, apicieras liepė šaut į darbininkus, kurie su tuščiomis rankomis norėjo įieškoti teisybės. Buvo 3 užmušti (1 vyras, 1 moteriškė ir 1 vaikas) ir 18 pažeistų. Už tokį apsėjimą caras ne tik nepapeikė kareivių Fenagoriško pulko, bet juos pagyrė. Po tokio pagyrimo, žinoma, nė kokia valdžia jau negali papeikti nežmoniško kareivių apsėjimo.

Toks tai yra būdas valdymo Maskolijoje. Valdžia priguli saujai ponų, kurie turi neapribotą valią valdyt viešpatystę pagal savo išmanymą ir norą: jie išduoda įstatymus kokius nori, jie ir valdo teip, kaip jiems patinka. Gyventojai yra atstumti ne tik nuo valdžios leidžiančios įstatymus, bet ir nuo valdžios, įvykinančios įstatymus. Dėlto išeina daug įstatymų ne ant naudos tik ant prapulties žmonėms. Gyventojai daug kenčia nuo sauvalės valdžios tarnų, kurie turi plačias tiesas ir spaudžia žmones visokiu būdu. Nuskriaustieji negali pasipriešinti skriaudikams, bet nė netur prieš ką pasiskusti ant jų. Tokia tvarka suteikia laimę ir turtus saujai ponų, o milijonams gyventojų atgabena prispaudimą, nuvargimą ir belaisvę. Vieniems ta tvarka naudinga, o kitiems pragaištinga.

IV. Ant ko pasiremia caro valdžia

Apginimui tiesų caro jo familijos ir jo tarnų, artimesnių ir tolimesnių, išleista yra eilė įstatymų kurie gina esančią tvarką ir priešininkams tos tvarkos paskiria kalėjimus, Siberiją ir visokius

persekiojimus. Taigi primiausia caro valdžia pasiremia ant tam tikrų įstatymų ir prievartos (kariūmenės ir policijos). Bet caro valdžia naudojasi teip-gi žmonių tikėjimu ir tamsybe: tikėjimas ir tamsybė teip-gi yra pamatais neteisingos valdžios. Užstojus ant sosto naujam carui visi gyventojai turi jam prisiekti ir prisizadėti prieš kryžių ir evangeliją „nesipriešinti jo valdžiai, teisingai jam tarnauti, visame jo klausyti ir ginti jo šventas tiesas ir privilegijas, jo naudą, jo priešininkus išduoti, nesigailėti už jį nė savo gyvasties, nė kraujo“ ir tt.)* Tarpe karštai tikinčių krikščionių šitas prisiekimas, kad ir per prievartą įbruktas, gali turėti šokią tokią vertybę. Įpatingai naudingas yra valdžiai šitas prisiekimas tarpe pačių maskolių, kurie carą laiko už galvą savo bažnyčios ir apgynėją stačiatikystės. Katalikai yra po valdžia popiežiaus, stačiatikiai yra po valdžia savo caro ir dagi dvasiškuose reikaluose nuo jo priklauso. Kad ir kiekvienas tikėjimas liepia gerbti valdžią ir jos klausyti, bet stačiatikių bažnyčia yra grynai pasidavus valdžios reikalams ir tarnauja valdžiai ne mažiau kaip pačiam Dievui: stačiatikių bažnyčia stengiasi įkalbėti žmonėms, kad valdžia caro esanti šventa, kad caras esąs Dievo siųstas žmonių geradėjas, tėvas, penėtojas ir tt. Klausant tokio mokslo, galima manyti, kad jis yra užgimęs drauge su absoliutizmu (carizmu). Dėlto ir ne dyvai, kad caro valdžia, kiek galėdama, stengiasi pritraukti kitatikius prie stačiatikių bažnyčios ir dėlei to stelbia ir persekioja kitus tikėjimus.

Bet maža to. Valdžia ne tik nekenčia mokslo svetimų tikėjimų, bet apskritai nekenčia kiekvieno mokslo, kuris priešingas yra maskolių valdžiai, kuris parodo, ant kokių pamatų pasiremia ta valdžia, kokia yra sauvalė tos valdžios ir tt. Kaip dalykuose tikėjimo valdžia daleidžia platinti tik stačiatikių bažnyčios mokslą, teip ir dalykuose žmonių apšvietimo valdžia daleidžia platinti tik tokį mokslą, kuris nesipriešina valdžios įvestai tvarkai ir valdžios mokslui, kuris giria valdžios darbus ir viešpatavimą, gina tiesas ir privilegijas caro ir jo tarnų. Kitoki mokslą ištolo ne prileidžia prie žmonių, persekioja konuoatkakliausiai. Mokykloms žemesnėms ir augštesnėms yra duoti paliepipimai, kaip reikia mokinti jaunuomonė, o spauzdintojams knygų ir laikraščių yra aštriai įsakyta spauzdinti tik raštus, peržiūrėtus tam tikrų valdžios tarnų,

*) Pamatiniai įstatymai. priedas V.

t. v. cenzorių, kurie leidžia spauzdinti tik patinkančius valdžiai raštus. Užsienių knygos ir laikraščiai teipgi turi pereiti per cenzūrą, kuri laisvai manančius raštus gražina atgalios.

Iš viso, kas augščiau pasakyta, matyt, kad caro valdžia pasiremia ant prievartos ir ant žmonių tamsybės. Bet prievarta ir melas tik tolaik gali tęstis, koliai žmonės yra tamsūs ir tiki į valdžios mokslą ir į jos įvestą tvarką. Jeigu mes perkeltume į Maskoliją vieton maskolių prancūzus arba vokiečius, tai neužilgo maskolių valdžios rūmas sugriūtų ir ant jo griuvėsių išdygtų kitokia valdžia, valdžia teisingesnė, prie kurios prileisti būtų ir patys žmonės. Koliai žmonės nesupras viso biauromio ir neteisingumo maskolių valdžios, koliai jie bustamsūs ir tikės, kad ta valdžia yra Dievo duota, tolaik reikės jiems vilkti valdžios uždėtą jungą ir kentėti visokius prispaudimus ir persekiojimus, paeinančius nuo valdžios tarnų sauvales.

Žinios.

Meldžiame rašyti žinias *tik* ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškiaus, su didesniais tarp eilių tarpais. *Red.*

Iš Lietuvos.

Prašymai. Lietuvos valščiai suskato prašyt valdžios priderančių sau tiesų. Jau pernai Kybartų valščius (Vilkav. pav.) apsigarsino „Vilniaus Žiniose,“ noris įvesti į pradėtines mokyklas lietuviškos kalbos išguldymą. Šimet atsiliepė kiti Suvalkų ir Kauno gubernijos valščiai ir toli pralenkė Kybartų valščių, prašydami valdžios, kad pradėtinėse mokyklose visi dalykai būtų išguldomi lietuviškai, o ne maskoliškai, kaip ikšiol buvo; kauniečiai prašė teipgi, kad vaikų mokintojais būtų vietiniai gyventojai katalikai, o ne maskoliai. Be to prašyta, kad lietuviška kalba būtų viešai vartojama ne tik mokyklose, bet ir teismuose ir valščių valdybose. Suvalkiečiai nori teipgi atsikratyti nuo bereikalingų mokeščių Varšavos sumišėlių ligonbučiui, nuo priverstino mokėjimo ugnapinigių ir mokeščių apsaugojimui gyvulių nuo ligų.

Atsiliepusių ikšiol valščių yra labai mažai juos galima ant pirštų suskaiityt. Prie atsiliepusių valščių priguli: 1) Pajevonys,

Vilkav. pav. 2) Zypliai, Naum. pav. 3) Pažeriai, Vilkav. pav. ir 4) Alsėdžiai, Telsių pav.

Keista, kad nė viens valščius nesusiprato prašyt, kad būtų praplatintos valščių tiesos ir susiaurintos tiesos vietinių valdininkų, ar tai renkant vaitą (staršiną), ar teistoją. Ak dabar neva yra daleista valščiams rinktis sau valdybą, bet į tą reikalą kišasi nuolat vietinė valdžia, tai nenorėdama užtvirtint išrinktųjų valščiaus žmonių, ta pati paskirdama raštininkus... Po teisybei dabar ir sunku valščiams susirasti tam tikrus žmones mokančius gerai maskolišką kalbą. Įvedus į valščiaus raštinę lietuvišką kalbą, atsirastų ir daugiau kandidatų, kurie galėtų valščiaus reikalus vesti.

Svarbus yra teipgi reikalas mokinimas vaikų sodžiuose, bet apie tą reikalą tik Alsėdžių valščius atsiminė. Nereikėtų mums užmiršti, kad pradėtinių mokyklų pas mus labai mažai, kad nors ir būtų tę mokslas išguldomas lietuviškai ir per tai pasididintų skaitlius vaikų, bet visgi tų mokyklų toli mums neužtektų, ir daugybė vaikų liktų nemokėlomis.

— Dėlei paėmimo karėn atsarginių ir kitų priežasčių Lietuvoj kas kart tankiau tenka išgirsti apie vagystes, apiplėšimus, galvažudystes. Kiti aiškina, kad toks privisimas vagių ir piktadarių esąs tarp kitko vaisium manifesto, išleisto dėlei užgimimo caro ipėdinio, kad per tai tapę atliuosuota daug vagių ir galvažudžių. Žinioj iš Plungės (Viln. Žin. № 89) rašoma, kad žmonės buvo besitarią prašyti gubernatoriaus, kad leistų žmonėms ginklus turėti apginimui turto ir gyvasties. Toks sumanymas, man rodos, turėtų ir kitur atsirasti, ir valščiai turėtų reikalauti, kad būtų leista turėti ginklai žmonėms, nes dabar yra laikas neramus ne tik dėlei plėšikų privisimo, bet ir dėlei to, kad vietinė policija yra ne ištikima ir gali prie žmonių apiplėšimo prisidėti. Arba policija turėtų padėti ginklus, arba žmonėms reikėtų apsiginkluoti.

S. S.

Pirmos gegužės šventė. Senapilėje šimet (1905 m.) pirmą kartą darbininkai šventė 1 dieną gegužės mėnesio. Yra čionai kokia 40 suorganizuotų žydų-darbininkų, prigulinčių prie didelio žydų darbininkų susivienijimo vardu „Bund“. Krikščioniški darbininkai turbūt da visiškai nesuorganizuoti, nors jų rasis visokiose darbavietėse ne teip labai mažai. Lietuvių Socijaldemokratijai (Balsiniams ir Drauginiams) vertėtų

atkreipti ant to aki, ypač, kad per 1 gegužio pasirodė, jog ir lietuviai-darbininkai turi jau čionai didelį palinkimą prie suvienyto darbo.

Jau keliomis dienomis prieš 1 d. gegužės buvo išmėtyta, išdalyta, bažnyčioje asantiems į kišenių prikaišiota daugybė visokių atsišaukimų.*) Sako, da niekados jų tiek nebuvę, Senapilėje ir jos apygardoj, kaip šimet.

Darbininkų būrelis rytmetį vaikščiojo po miestą ir uždarinėjo visas krautuves, paleidinėjo iš darbaviečių darbininkus ir „vaikus“, t. y. meisterių mokinius. Apie 12 ad. dieną mieste išrodė, lyg žydų šventė: krautuvės uždarytos, būreliai darbininkų, šventadieniškai apsirėdžiusių, vaikštinėjo sau trotoarais....

Policija irgi nesnaudė. Jos darbas buvo tame, idant būtų atidarinės tos darbininkų uždarytos krautuvės. Bet paskui policiją ėjo darbininkai ir vėl uždarinėjo krautuves. Tokiu būdu tą dieną kai-kurie krautuvėnininkai po kelis kartus buvo atidarę ir užsidarę krautuves. — Toliaus policija, t. y. žemsargiai, da rūpinosi sučiupti kai-kuriuos darbininkus; du darbininku buvo žemsargiai net už rankų pagriebę ir bevedą į „policiją“, bet kiti darbininkai apsupę atėmė. Policija da daug darbo turėjo lakstyti į tas vietas, kur susitelkę būreliai žmonių, kur kas švilptelia, kur išsigirsta riksmas: „šalin caras! sveika liuosybė! ura!“, kur girdėt šovimai, kur matyt vakare sprogtančios rakietos. Ale nieko policija tą dieną nelaimėjo, nieko nesusėmė.

Abelnai, visa demonstracija darbininkų tą dieną išrodė teip, jogei darbininkai kiek tinkama pasityčiojo iš policijos, iš valdžios, kaip paprastai sakoma, rūpinosi policijai „baikas“ daryti. Tai pasisėkė.

Policija, reikia žinoti, buvo stipri. Neskaitant arti 20 žemsargių, vaikščiojo da po miestą sargybos po 8, po 10 kareivių, buvo da keli kiemai prikimšti kareivių, apsiginklavusių šoblėmis, durtuvais, karabinais ir nagaikomis.

Valdžia ištikrųjų bijojo, kad neišeitų kokios riaušės, nes jau seniai prieš tai bobos pliaušė, kad 1 d. gegužės lietuviai Senapilės apygardos piausia maskolius, valdininkus ir plėšią dvarus. Bet viskas ramiai apsiėjo.

*) Velykų rytą viens žemsargis gana nesmagiai buvo pasijutęs, kada vienas kaimietis prieš didelę aibę žmonių parodė, kad jisai iš-užpakalio už „silkės“ jau ilgą laidą du atsišaukimu benešiojas.

Kaimuose irgi bandyta tą dieną švesti, bet... „lietuviškai“: Šunskuose būk ukininkai užpirkę mišias, o sutemus nešiojo ant smaigo kas-žin-kas raudoną liktarną; apie Vinčius keli berniokai liepę iškinkyt arklius iš akėčių ir žagrių artojams, nuėję pas žydą liepę sav dykai duoti alaus; kai-kurios darbininkės atėjo ant darbo pasirėdžiusios išėiginėmis drapanomis: mat atsišaukimuose skaičiusios, kad tą dien šventa, todėl ir pasirėdžiusios.

Bedarbis.

— Pirmą dieną gegužės ir Vilkaviškio darbininkai šventė, nėjo į darbą ir pavakare, susirinkę į didesnę kuopą, traukė gatvėmis, šaukdami: lai gyvuoja liuosybė, socializmas! šalin carizmas ir biurkratiška valdžia! Priėję prie rinkos iškėlė ir raudoną vėliavą.

Pasirodžius raudonai vėliavai, policija šoko prie vėliavos nešiko, ir, tiesa, sulaikė, bet nešiku pasirodė 15 metų vaikas, kuris paklaustas nieko negalėjo paaiškint link šios darbininkų demonstracijos.

Keleivis.

Veisimas maskolių Lietuvoj. Netoli Telšių pernai pavasarį buvo išdalintas dvaras Pasvaigiai „pereselencams“ iš Vilniaus gub. Lidos pav. (ne Černigovo gub., kaip pasakyla „Ūkinike“ 1904 m. № 2) persikėlė čionai 48 šeimos („Ūk-ke“ 26). apie 400 ypatų. Visi jie stačiatikiai, vadina save Rusais. Iš pažiūros ir iš apdaro vyrai mažai kuo tesiskiria nuo mūsų žmonių. „Išpraunikas“ syki užsipuolė ant jų, sakydamas: „kas jus per Rusai, kad be barzdų, kodėl jūsų apdaras ne tikras rusiškas, kaip jus atskirti nuo „žmudiakų“? Atsiradęs tarp jų drąsuolis atsakęs: „Jug ir Tamista tikras rusas, o vienog ir be barzdos“. Įsakė jiems išpraunikas, kad nedrįstų vaikščioti mūsų bažnyčion, ir kad nesimokytų kalbėti žemaitiškai, o popas dar prisakęs, kad neitų tarnauti prie Lietuvių. Kadangi jiems vargšams labai eina čion sunkiai (visi gailinas persikėlę), todėl skundės žemiečių viršininkui, kad popas neleidžias jų ant uždarbio. Girdėjau, žem. viršininkas turėjęs dėlei to su popu ne mažą ginčą.

A.

Iš Maskolijos.

Piautynės Baku mieste. Viduryje vasariaus mėnesio pasklido neįtikimas garsas, būk „mieste Baku kilęs didis trukšmas, vietiniai totoriai užpuolė ant čia jau gyvenančių armėnų ir ėmę

juos piaut, skerdynės tvėrusios nuo 6 lyg 9 sausio, žuvę apie 500 žmonių. Teip maž daug aprašo pirmos teligramos tą atsitikimą. Iš tikro, žinia suvis netikėta. Iš senų senovės jau tuodvi tauti gyvena viena greta kitos, ir štai šiandien idūkusiai ima naikint viena kitą. Kas tai, kodėl teip stojos?

Porai mėnesių praslinkus, paaiškėjo tas dalykas, ir dabar jau nēr abejojimo, kad tos nežmoniškos skerdynės yra vaisium rusų valdžios politikos. Faktai parodo, kad: 1. totoriai visi turėjo Berdano šaudykles, buvusias rusų armijoje, taigi tas šaudykles suteikė jiems valdžia; 2. vietinis gelžkelis visą laiką (6—9 vas.) gabeno į Baku ginkluotus totorius; 3. mieste laike piautynių buvo 5 batalijonai pėstininkų, 450 kazokų su patrankomis ir jie atsisakė malšint totorius; 4. policija netrukde piautynių, bet pati jose dalyvavo; būriai totorių susirinkdavo „učastkuose“, o ten gavę reikalingus nurodymus, skirstydavosi po miestą armėnų piautų; 5. policija nedavė armėnams gintis nuo totorių: pamačius ginkluotą armėną, tuojaus, atimdavo nuo jo ginklą ir jį patį atiduodavo totoriams; 6. policija neleido ugnagesių gelbėti armėnų iš padegtų namų; 7. policija pati gaudė kai-kurias ypatas ir siundė totoriais ir tt. Čion matom, kad valdžia, kuri yra tik tam, kad tarnautų žmonėms, už ką ją žmonės ir maitina savo mokesčiais, elgėsi suvis priešingai. Vieton to, kad darytų tvarką, ji dirba didžiausias riaušes. Jau ir tai didelė kaltė, kad ji leido piautynėms įvykt, bet da didesnė tame, kad ji pati rengė jas ir vedė, kol negavo paliepimo, kad jau užteksią. Ir kaip liudytojai rodo, tuomet užteko tik 20 kareivių su kapitonu Žujevu, kad viskas nurimtų. Šis paskutinis faktas da labiau pertikrina, kad viskas ten buvo surengta rusų valdžios. Abejojimo negali būt, nes faktus parodo šimtai liudytojų. Baisu net kalbėti apie tai; šiurpuliai perima visą, atsimenant tą istoriją. Bet tai teisybė, ir jai turim tikėt. Tas atsitikimas primena piautynę 1895 m., kuomet Turkijos Armėnija teip jau kraujais papluko, kaip ten skerdė kurdai, teip ščia totoriai! Ten viską tą prirengė turkų valdžia, ščia rusų. Politiškas surėdymas Turkijos toks, kaip ir Rusijoje: ir ten ir čion nēr laisvės tykybos, spaudos, žodžio, susirinkimų! Žmogaus gyvastis ir gerovė ir ten ir čion kabo ant plauko. Kiekvienoje valandoje gali ateit gaujos šnipų, viską atimt ir patį kalėjiman įmest! Ir tai be jokio atsakymo. Ir turkų valdžia ir rusų

laikosi tik per tamsumą ir nišmanymą žmonių. Turėdamos tik vieną tikslą — skriaust šali — abi valdžios rūpinasi išnaikinti apšvietimą. Armėnai, budami padalinti į dvi dali, pasirodė, esą tautiškai susipratę. Tai nepatinka despotams. Suprantamas daiktas, kad Rusų valdžia, lyginai kaip ir Turų, negali kęsti to susipratimo ir rūpinasi jį išnaikinti. Todėl ji siūdo vienus kitais. Tokiu būdu ji mano atsikratysiant nuo armėnų ir turėsiant „Armėniją be armėnų.“ K. K.

— Nuo 10 iki 12 d. balandžio buvo Peterburge susivažiavimas advokatų, kurių susirinkę apie 2000. Policija reikalavo, kad susirinkusieji išsiskirtų, bet ant to nieks nepaisė. Prasi-dėjus svarstymui yvairių politišų klausimų, policija vėl bandė sutrukdyt posėdį, bet teipgi nepasisėkė. Pagaliaus atėjo nuo ministerio vidaus dalykų įsakymas, kad jei neišsiskirstysią susirinkusieji, tai busianti valdžia prispirta griebties aštrių įrankių. Bet joki bauginimai negelbėjo. Susivažiavimas 3 d. svarstęs yvairius klausimus, išreiškęs savo priejautą revoliucionieriams ir nusprendęs prisidėti prie išgriovimo caro valdžios ir įvedimo konstitucijos.

— Valdžia, neįgalėdama su policija ir kariumene suslėgti kas kart daugiau augantį revoliucijinį judėjimą, griebėsi už tų pačių įrankių, kokiais naudojami valdžios priešininkai — ji ėmė žadinti priešingą revoliucijai judėjimą, kurti tam tikras draugystes, kurios išleidinėja tam tikrus raštus, kurstydamos žmones prieš studentus, darbininkų vadovus, revoliucionierius ir kitus valdžios priešininkus.

Iš Škotijos (Scotland).

Musėnai (Mossend). Antri metai, kaip atvyko pas mus iš Lietuvos, Kauno gub., kunigas Čuberkis. Apsigyveno Musėnuos. Vieną Savaitę laiko mišias M-nuos, o kitas 3 nedėlias važiuoja į kitus kaimus aprūpinti Lietuvius dvasiškais reikalais.

Negaliu nė girti, nė peikti kun. Čuberkio, tik tiek galiu pasakyti, kad nesirupina apie žmonių apšvietimą, tik rūpinas sau pinigų prisirinktie. Algos gauna iš parakvijos ant nedėlios po 5 svarus (50 rub.), be to nuvažiavęs į aplinkinius kaimus laikyti dievmaldystę ima už tai 1 svarą (10 rub.). Taigi brangus pas mus Dievo žodis.

Dabar vis tankiau girdėt kalbant apie statymą bažnyčios. Vieni kalba, kad kunigui pavest tą reikalą ir leist jam rinkti pinigų, kiti gi sako, kad geriau išsirinkti tam tikrą komitetą iš savo žmonių, nes gali atsitikti teip, kaip yra atsitikę su statymu bažnyčios prie kunigo Vaičio, kuris surinkęs pinigų ant bažnyčios sau išvažiavo, o mes kaip neturėjom bažnyčios teip ir neturim.

Dagis.

Nuo Red. ir Adm.

I skaitytojus.

Prie šio „Ūkininko“ numerio pridėdame atsisaukimą „Lietuviai, pagerinkime mūsų mokyklas!“ Be to išleidžiame skyrium atsisaukimą mūsų partijos „Lietuviai, neapsileiskite!“ Meldžiame mūsų skaitytojų iš Lietuvos pasirūpinti, kad tie atsisaukimai ir kiti mūsų raštai plačiai prasiplatintų Lietuvoj.

Yra prirengta spaudai knygutės apie tai kur dingsta mūsų mokeščiai, apie policiją, apie mokyklas ir kt, bet jų išleidimas yra atidėtas dėlėi stokos pinigų. Todėl svarbu yra ne tik platinti raštus, bet ir rinkti aukas raštams išleisti.

Meldžiame į talką kiekvieną, kuris supranta svarbumą šios valandos ir trošta Tėvynei laisvės.

Atsakymai.

Sp.-as. Kuomet bus išversta knygutė apie konstituciją? Laukiame žinios jau seniai.

Krankliui. Pirmasis pluoštas gautas Lauksime pabaigos: tik visą knygutę peržiūrėjus, bus galima spręsti, kaip ir ką taisyti.

K. K. Daugiau, kaip pusę straipsnio esame apleidę, talpiname tik faktus. Norint rašyti apie panašius dalykus reikėtų gauti tam tikri užsienių laikraščiai Tuomet ne sunku būtų susekti teisybę.

Dagiui. Mes pasigendame žinių iš Lietuvos, ir tai tokių žinių, kurios negali būt talpinamos Lietuvos laikraščiuose. - Ačiu už gerus velijimus.

M. Stapulioniui. Am. Sunku mums duoti Tamistai trumpą ir aiškų atsakymą. Yvairiai apie tuos dalykus manoma. Mūsų pažiūras apie šios valandos reikalus Tamista supras, skaitydamas mūsų raštus. Už revoliucijos ginklą mes laikome teipgi išleidinėjimą ir platinimą tam tikrų raštų. — Klausimas apie būdą pinigų surinkimo ir jų išleidimo reik jums patiems išristi.

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas; Tilžėje.

Spauzdinta J. Schoenke, Tilžėje.

Turinys „Varpo“ N. 9—10. p. m.

Maskolija prieš Europos teismą. — Nacionalizmas. *A. Š.* — Prie mūsų statistikos. *X.* — Lenkų katalikiškos draugystės Maskolijoj. *Jurgis Spurgis.* — Laimės tarnai. Legenda. Iš rus. vertė *Jer.* — Gegužinė. *Lendrė.* — Raštų peržvalga. — Iš lietuviškų laikraščių. — Laiškas į Varpo ir Ūkininko Red. — Atsakymai. Aukos L. D. P. reikalams. Prisiųsti R-jai nauji spaudiniai.

Turinys „Varpo“ N. 11. p. m.

Dviguba našta. — Mūsų vyriausias tikslas. *Tilvikas.* — Prie mūsų taktikos. *Berželis* ir *K.* — Maskolija prieš Europos teismą. — Iš svetimų laikraščių. — Korespondencijos: Vilnius. Maskolija. — Nuo „Žiburėlio“. — Aukos L. D. P. reikalams.

Turinys „Varpo“ N. 12. p. m.

Metams baigiantės. — Ar tautystės pamatu gali būti vieni tik materiališki reikalavimai. *Kukutis.* — Yvairūs balsai. *Valkata.* — Zemstų atstovų balsas. Vertė *S. Z.* — Maskolija prieš Europos teismą (pabaiga). *Z-s.* — Iš mūsų laikraščių. — Dėlei p. Berželio straipsnio. — Žodis į „Ūkininko“ globėjus. *Vanagėlis.* — Atsakymai.

Turinys „Varpo“, N. 1 ir 2.

Lietuvių balsas. — Ar revoliucija ar reformos? — Iš revoliucijino judėjimo Rusijos viešpatystėj. — Nauja Rusijos politika ir Lietuva. — Iš literatūros ir gyvenimo. — Amžina legenda. — Cicilikai. — Pikta valia. — Korespondencijos. — Vilnius. — Du laiškų iš Šiauro. — „Rūtos“ atsiliepinimas. —

Turinys Varpo N. 3.

Nauji monai. — Apie mokyklas. — Pro domo sua. — Ukrainiečių spauda Rusijoje. — Iš revoliucijinio padėjimo Rusijos viešpatystėj. — Litvomanai. Drama 4-iose veikimuose. — Korespondencijos. — Senapilė. — Suvalkai. — Lenkija. — Ukraina.

K 37 g o s.

1. Trumpa senovės lietuvių istorija. 1892. pp. 56 . . .	10 kap
2. A. V. Kas kaltas? 1894. pp. 24 . . .	10
3. Kaukazo belaisvis. 1894.	5
4. Musų pasakos. 1894. pp. 26	5
5. Jurgis Kastrijotas. 1894. pp. 13.	5
6. Krumplių Jonas. 1895. pp. 36	10
7. Šventmikis. Parmazonas arba baisumas Dievo rustybės. 1897. pp. 36	10
8. P. A. Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą. 1898 pp. 48	10
9. Žemaitė. Paveikslai (iš „Ukininko“). 1899. pp. 36 . . .	5
10. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“). 1899. pp. 47 . . .	5
11. Pagaikštis. Bitės. 1899. pp. 24	5
12. Mykolaitis. Mindaugis. 1899 pp. 58	5
13. Lazdynų Pelėda. Kas priešius? 1900. pp. 32	5
14. Bitė. Tėvas ir sunus. 1900. pp. 23	5
15. Žemaitė. Valsčiaus sudas (komedija). 1900. pp. 19 . . .	5
16. B. Kova (drama). 1900. pp. 40	10
17. A. Mickevyčius Velinės. 1900. pp. 68	15
18. J. B. Grabnyčių žvakė. 1901 pp. 31	5
19. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“) 1901. pp. 42 . . .	10
20. Lazdynų Pelėda. Sugriautas gyvenimas. 1901. pp. 29 .	5
21. Tv. Šunadvokatis. 1901. pp. 48	12
22. Parapija ir kunigas. 1901	5
23. Ž. „Ne gadaj“ arba Baisus sapnas. 1902. pp. 18 . . .	5
24. B. Nebepirmas. 1902. pp. 23	5
25. Žemaitė. Atminimai. 1902. pp. 23	5
26. Dvi Moterys. Velnius spąstuose. 1902. pp. 62.	10
27. L. P. Judošius. 1902. pp. 11	5
28. L. P. Klajunas. 1902. pp. 60	20
29. Karolius Jak-s. Vaidila. Originališka novelė. 1902. pp. 15	10
30. J. Barzdyla. Apsireiškimai iš žemės gyvenimo. 1902. pp. 44	10
31. Nežinomas. Rykštės. 1902 pp. 24	5
32. Irl. Seno kareivio papasakojimas. 1902. pp. 16 . . .	5
33. Dvidešimtmetinės „Auszros“ sukaktuvės. 1903. pp. 62	50
34. Tautiškas atgijimas Lietuvių ir kitų jaunų tautų. 1903 pp. 40	15
35. Žemaitė. Kunigo nauda velniai gaudo. 1903. pp. 24. .	5
36. — Sodžiaus vaizdeliai. 1903. pp. 24	5

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpr., Fabrikstr. 27.